

ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ

Ενημέρωση και πανδημία του COVID19: Δημόσια επικοινωνία, ενημέρωση και εμπιστοσύνη κατά τη διάρκεια κρίσεων

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΙ ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ (ΕΥ)

Νικόλαος Σ. Παναγιώτου
Αναπληρωτής Καθηγητής,
Τμήμα Δημοσιογραφίας και ΜΜΕ

Χρήστος Φραγκονικολόπουλος
Καθηγητής, Τμήμα Δημοσιογραφίας και
ΜΜΕ

ΜΕΛΗ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗΣ ΟΜΑΔΑΣ

Ηλίας Νικέζης, Ανθή Μπάλιου
Υποψήφιοι Διδάκτορες

Σπυριδούλα Μάρκου
Ερευνήτρια, Εργαστήριο Ειρηνευτικής Δημοσιογραφίας

ΓΝΩΣΤΙΚΗ / ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΠΕΡΙΟΧΗ

Κοινωνικές Επιστήμες

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το Εργαστήριο Ειρηνευτικής Δημοσιογραφίας από τον Μάρτιο του 2020 και μέχρι τον Νοέμβριο του 2020 υλοποίησε μια σειρά πανελλαδικών ερευνών. Στόχος της ερευνητικής πρωτοβουλίας ήταν να καταγραφεί ο τρόπος ενημέρωσης, η δημόσια επικοινωνία και η εμπιστοσύνη του κοινού κατά τη διάρκεια κρίσεων. Πολλά και ιδιαίτερα σημαντικά αποτελέσματα προέκυψαν κατά το διάστημα αυτό, ενώ είναι η μοναδική συστηματική έρευνα που έγινε σε διαδοχικές φάσεις. Τα συμπεράσματα της έρευνας αποτελούν ένα πολύ χρήσιμο εργαλείο για τη χάραξη πολιτικών σε ότι αφορά τη δημόσια επικοινωνία και τα ΜΜΕ κατά τη διάρκεια έκτακτων καταστάσεων.

ΑΡΙΘΜΟΣ ΑΡΘΡΟΥ

04

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ/ KEYWORDS

COVID-19
Πανδημία
ΜΜΕ
Δημόσια
Επικοινωνία
Δημοσιογραφία
Παραπληροφόρηση

ΠΗΓΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ

Από ιδίους πόρους

ΑΥΤΗ

RC 19

Research

Covid-19

Εισαγωγή

Τη δημοσιογραφική κάλυψη της πανδημίας και το πώς ο κορωνοϊός αλλάζει τον χάρτη των ΜΜΕ μελέτησε μέσα από έρευνες που διεξήγαγε το Τμήμα Δημοσιογραφίας και ΜΜΕ και, συγκεκριμένα, το Εργαστήριο Ειρηνευτικής Δημοσιογραφίας υπό τη διεύθυνση/επίβλεψη του Αναπληρωτή Καθηγητή Νικολάου Σ. Παναγιώτου και του Καθηγητή κ. Χρήστου Φραγκονικολόπουλου. Στα πλαίσια της πρωτοβουλίας του Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης «Έρευνες, μελέτες και δημοσιεύσεις σε έγκριτα επιστημονικά περιοδικά» σχετικά με την πανδημία και τη διαχείριση της, το Εργαστήριο Ειρηνευτικής Δημοσιογραφίας (International Peace Journalism Laboratory) μελέτησε τη σχέση του κοινού με τα ΜΜΕ και την ενημέρωση τόσο πριν από την πανδημία COVID-19 όσο και κατά τη διάρκειά της.

Μέθοδος

Η πρώτη έρευνα πραγματοποιήθηκε τον Μάρτιο του 2020 από το Εργαστήριο Ειρηνευτικής Δημοσιογραφίας του Τμήματος Δημοσιογραφίας και ΜΜΕ του ΑΠΘ και η δεύτερη, που έγινε σε συνεργασία με την ierax analytix, πραγματοποιήθηκε τον Απρίλιο του 2020. Για τη συγκέντρωση των δεδομένων διαμοιράστηκε ερωτηματολόγιο σε ηλεκτρονική μορφή. Στις έρευνες έλαβαν μέρος 2.600 άτομα (1.300 έκαστη) άνω των 17 ετών από την Ελλάδα.

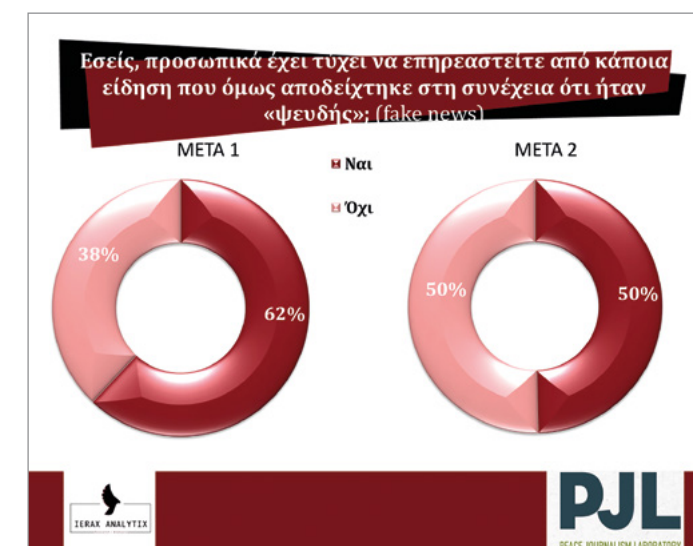
Οι έρευνες 16-18 Σεπτεμβρίου και 17-19 Νοεμβρίου 2020 έγιναν σε συνεργασία με την Kara Research με τη μέθοδο της πολυσταδιακής δειγματοληψίας με χρήση quota ως προς το φύλο, την ηλικία και την περιφέρεια κατοικίας βάσει της απογραφής της ΕΛΣΤΑΤ του 2011. Η συλλογή των στοιχείων έγινε κατά 60% με τη μέθοδο των τηλεφωνικών συνεντεύξεων (CATI) και κατά 40% βάσει ηλεκτρονικού ερωτηματολογίου (CAWI).

Έρευνα Μαρτίου-Απριλίου

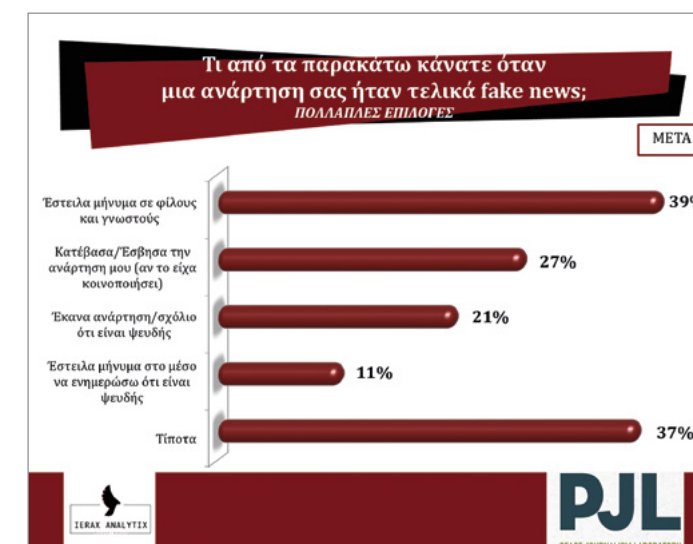
Το πρόβλημα της παραπληροφόρησης είναι πολύ υψηλό, ειδικά την πρώτη περίοδο καθώς το 62% δηλώνει ότι έχουν επηρεαστεί από κάποια ψευδή είδηση, ενώ στη δεύτερη περίοδο το αντίστοιχο ποσοστό είναι 50% (Εικ. 1).

Το εντυπωσιακό εύρημα είναι ότι το 37% δηλώνει ότι δεν έκανε κάποια ενέργεια στην περίπτωση αυτή, μάλιστα, τα υψηλότερα ποσοστά όσων δηλώνουν ότι δεν έκαναν κάτι (55%) είναι στις ηλικίες 25-34, το 39% ενημέρωσε φίλους και γνωστούς, 27% κατέβασε ή έσβησε την ανάρτησή του, 21% έκανε ανάρτηση ότι η είδηση ήταν ψευδής και 11% έστειλε μήνυμα στο μέσο, για να τους ενημερώσει (Εικ. 2).

Εικ. 1.

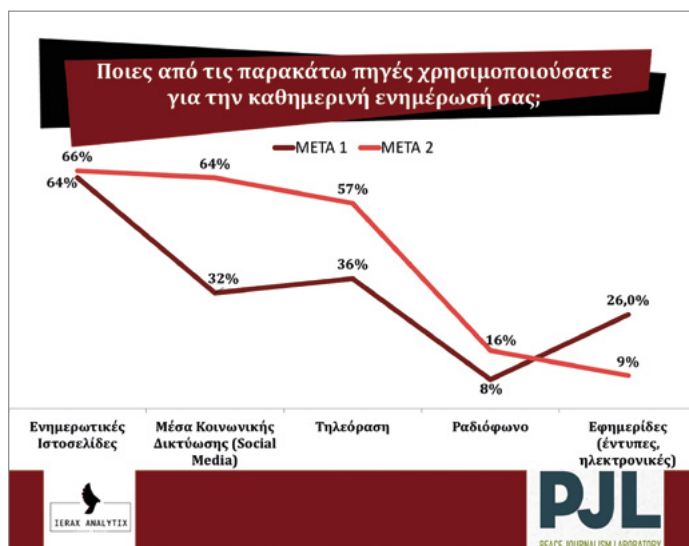
Εικ. 2.

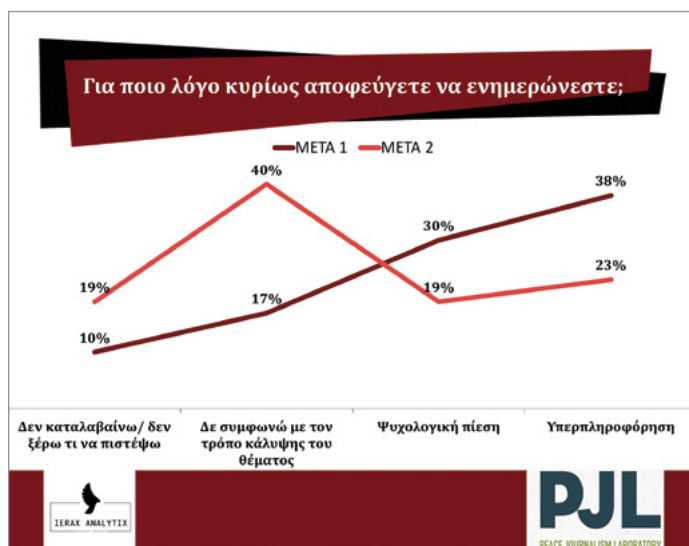
Στην ενημέρωση κυριαρχούν, από τα νέα μέσα, οι ενημερωτικές ιστοσελίδες (66%) και η τηλεόραση (57%), η οποία είναι κύρια επιλογή, καθώς σχεδόν διπλασιάζεται ο αριθμός αυτών που ενημερώνονται μέσω τηλεόρασης σε σχέση με την πρώτη περίοδο της έρευνας (Εικ. 3).

Σε ό,τι αφορά στην κάλυψη της κρίσης στη δεύτερη περίοδο, διαφαίνεται το φαινόμενο της υπερπληροφόρησης και η διαφωνία σημαντικού μέρους του κοινού με τον τρόπο κάλυψης του θέματος, καθώς το 40% όσων αποφεύγουν να ενημερώνονται πλέον δηλώνουν αυτό ως αίτιο (Εικ. 4).

Ο χρόνος που αφιερώνει το κοινό για την ενημέρωσή του, κατά την πρώτη φάση της υγειονομικής κρίσης, έχει αυξηθεί σημαντικά σε σχέση με τον αντίστοιχο πριν,

Εικ. 3.

Εικ. 4.

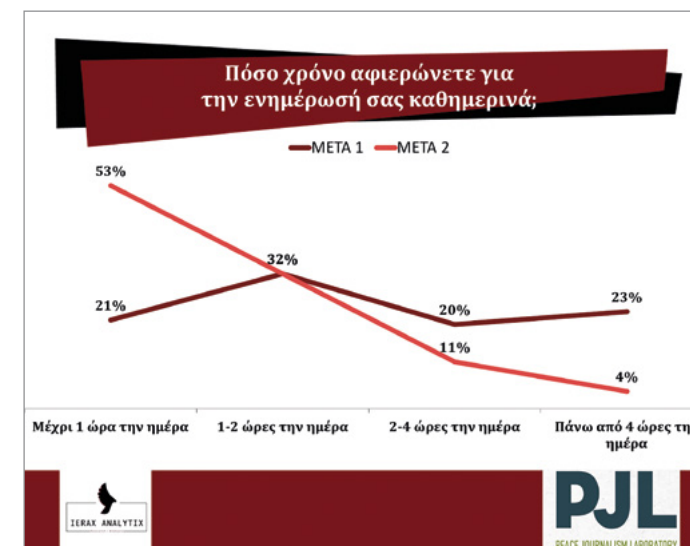
ωστόσο, ο χρόνος αυτός μειώνεται στη δεύτερη φάση (Απρίλιος) (Εικ. 5).

Έχει αυξηθεί σε έναν βαθμό η εμπιστοσύνη προς τα ΜΜΕ σε σχέση με ό,τι έχει παρατηρηθεί πριν την κρίση, καθώς το 36% δηλώνει ότι εμπιστεύεται αρκετά τα ΜΜΕ ενώ πριν την κρίση το ποσοστό αυτό σε άλλες έρευνες ήταν στο 22%. (έρευνα του Reuters Institute for the Study of Journalism, Oxford University) (Εικ. 6).

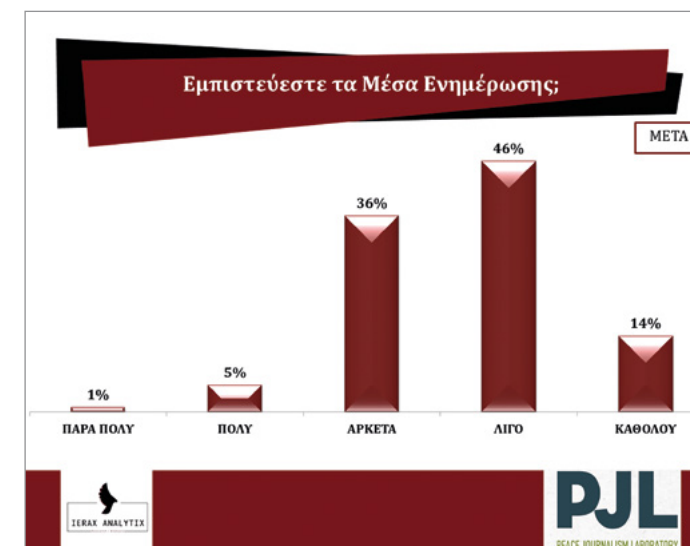
Ο βαθμός εμπιστοσύνης προς το ραδιόφωνο (2,36%) και τον τύπο (2,23%) αυξάνει, ενώ πολύ υψηλός είναι και για τις ενημερωτικές ιστοσελίδες 2,67% (μέσος όρος απαντήσεων με άριστα το 5) (Εικ. 7).

Πολύ υψηλό είναι το ενδιαφέρον για πληροφόρηση από επιστημονικές πηγές, καθώς το 77% στην πρώτη φάση της έρευνας και το 80% στη δεύτερη φάση δηλώνουν

Εικ. 5.

Εικ. 6.

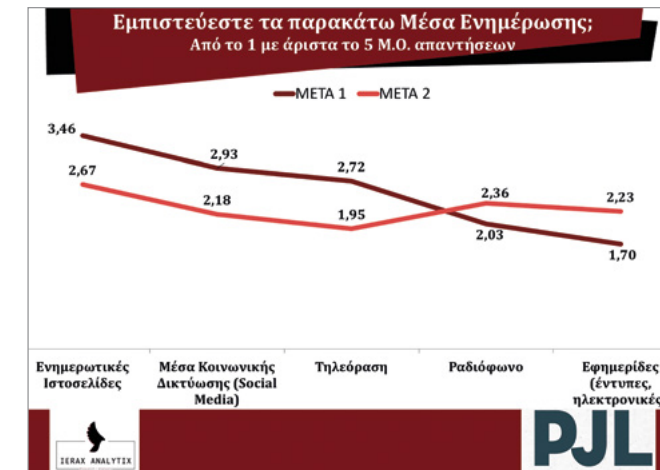
ότι τις επιλέγουν για την πληροφόρησή τους σχετικά με τα θέματα αυτά. Το εύρημα αυτό υποδηλώνει πως τα ΜΜΕ χρειάζεται να πάρουν μια νέα κατεύθυνση, δίνοντας έμφαση σε θέματα υγείας, επιστημονικής δημοσιογραφίας κ.λπ. (Εικ. 8).

Έρευνα Σεπτεμβρίου 2020

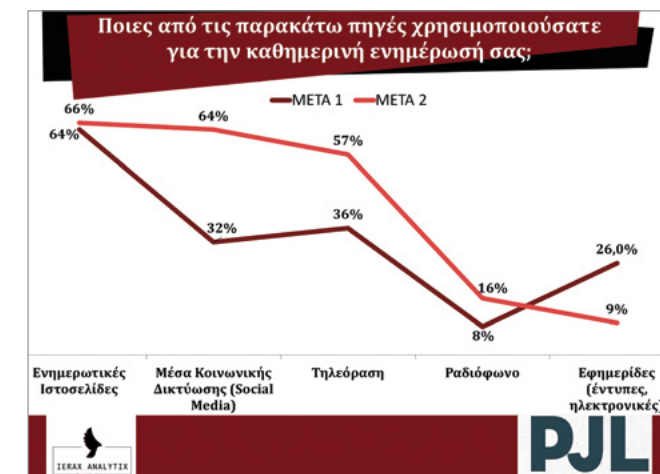
Η πανδημία και η διαχείρισή της αποτελούν, χωρίς αμφιβολία, ένα κρίσιμο τεστ για τη στάση της ελληνικής κοινωνίας έναντι του πολιτικού συστήματος και των θεσμών. Αποτελεί σταθερή αντίληψη ότι οι κρίσεις είτε έδιναν ευκαιρίες είτε αποτελούσαν αιτία περιδίνησης. Η σημερινή κρίση, όμως, της πανδημίας, όσο εξελίσσεται, λειτουργεί σαν εκκρεμές στον παραπάνω συλλογισμό: αρχικά, οι δημοσκοπήσεις που προηγήθηκαν το διάστημα Μαρτίου-Μαΐου κατέγραψαν αύξηση της εμπιστοσύνης προς το πολιτικό σύστημα, τους επιστήμονες, τα ΜΜΕ, τους συμπολίτες, την αποδοχή της αναγκαιότητας των μέτρων κ.λπ. σε πρωτοφανή επίπεδα για τα χαρακτηριστικά της ελληνικής κοινωνίας (τον Απρίλιο του 2020 το 58% των πολιτών εμπιστευόταν τους συμπολίτες του στην τήρηση των κανόνων προφύλαξης). Αντιθέτως, στην έρευνα του Σεπτεμβρίου παρουσιάζονται στοιχεία που πρέπει να προβληματίσουν, καθώς συνιστούν εν δυνάμει αιτίες εμπλοκής σε μια άλλη «κανονικότητα», όπου πλεονάζει η έλλειψη εμπιστοσύνης προς το πολιτικό σύστημα, τα ΜΜΕ, τη δημόσια επικοινωνία, τους επιστήμονες, τους συμπολίτες του (το 53% των πολιτών δεν εμπιστεύονται τους συμπολίτες τους όσον αφορά την τήρηση των κανόνων προφύλαξης). Τα ποσοστά αυτά αναδεικνύουν:

- Τους κινδύνους ενίσχυσης του αντισυστημισμού μέσω της έλλειψης εμπιστοσύνης προς τους θεσμούς, τους συμπολίτες και την επιστήμη. Αν και το 98% των ερωτηθέντων τον Απρίλιο του 2020 θεωρούσε τα μέτρα ως απολύτως αναγκαία, τον Σεπτέμβριο το ποσοστό αυτό υποχωρεί στο 54%. Τον Απρίλιο του 2020 μόλις το 2% δήλωνε ότι τα μέτρα που έλαβε η κυβέρνηση ήταν υπερβολικά. Το ποσοστό αυτό τον Σεπτέμβριο του 2020 εκτινάσσεται στο 41% (Εικ. 9).
- Τον κίνδυνο μη συλλογικής αντιμετώπισης της παρούσας και, πιθανώς, μελλοντικών υγειονομικών κρίσεων, καθώς 1 στους 4 συμπολίτες μας δηλώνει ότι δε φοράει μάσκα και 1 στους 3 δεν επιθυμεί να εμβολιαστεί. Πρόκειται για δείγματα αμφιβολίας και δυσπιστίας τα οποία, εάν δεν αντιμετωπιστούν, σταδιακά θα υπονομεύσουν τη δυνατότητα της χώρας μας να διαχειριστεί αντίστοιχες προκλήσεις που, πιθανώς, θα γίνουν στο εγγύς μέλλον (Σχ. 10).
- Την έλλειψη εμπιστοσύνης στα ΜΜΕ. Η πρώτη περίοδος της κρίσης υπήρξε μια σημαντική ευκαιρία, για να αποκαταστήσουν τα ΜΜΕ τις σχέσεις τους με την κοινωνία που είχαν διαρραγεί από τα χαμηλά ποσοστά εμπιστοσύνης, τη χαμηλή κυκλοφορία, τη στροφή σε «ανώνυμη» διαδικτυακή ενημέρωση κ.λπ.. Την περίοδο αυτή και για πρώτη φορά από το 2006, παρατηρούμε αύξηση της εμπιστοσύνης προς τα ΜΜΕ, όπως καταγράφεται σε σχετική έρευνα του Τμήματος Δημοσιογραφίας και ΜΜΕ του ΑΠΘ (το 28% δηλώνει ότι εμπιστεύεται τα ΜΜΕ ενώ αυξημένα είναι τα ποσοστά ενημέρωσης από Τηλεόραση, Ραδιόφωνο κ.λπ.).

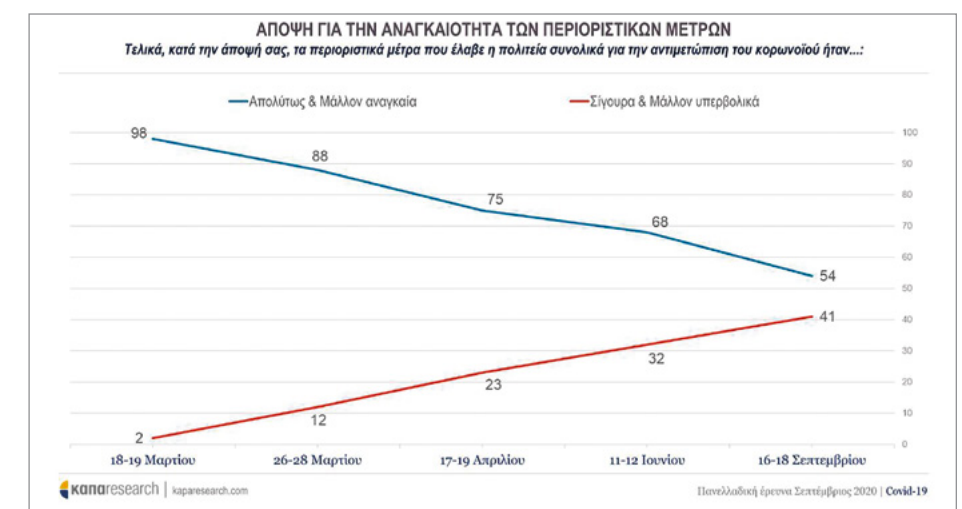
Εικ. 7.

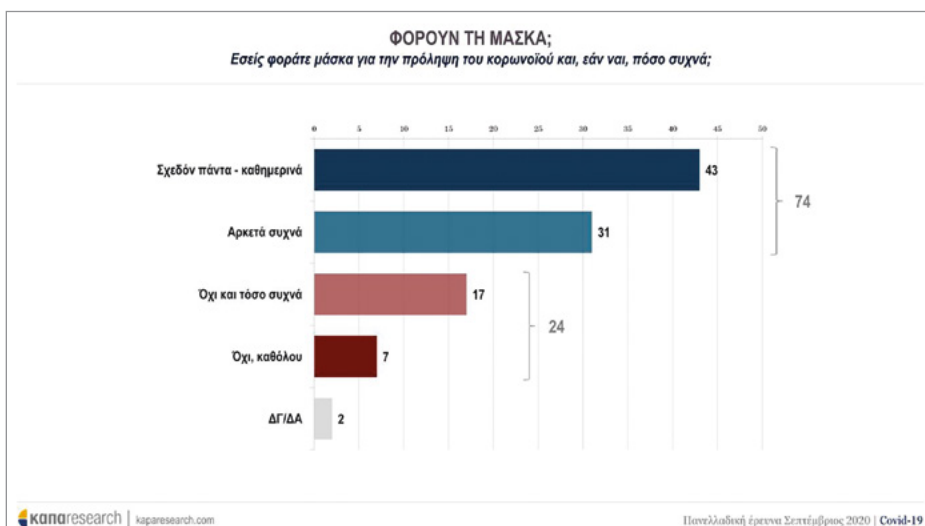
Εικ. 8.

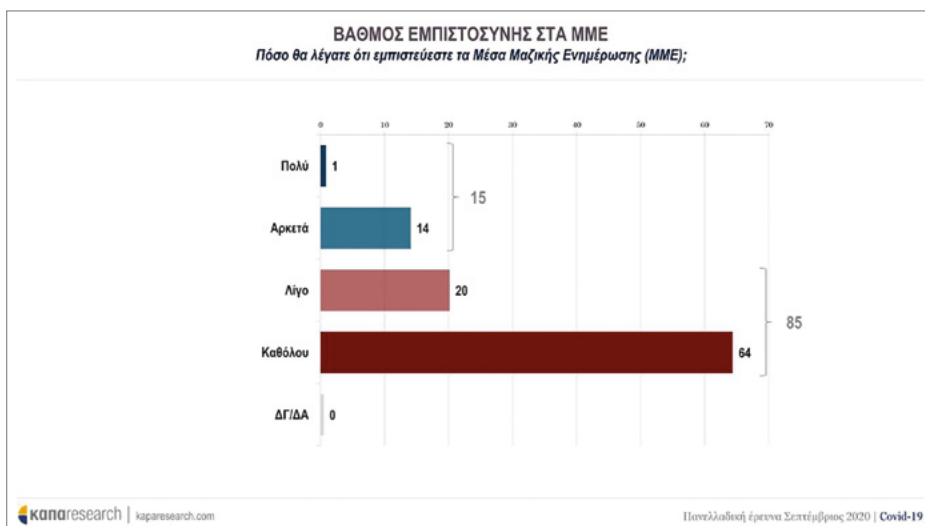
Εικ. 9.

Ωστόσο, η επιλογή των ΜΜΕ να επιστρέψουν σε γνώριμα μοντέλα «ενημέρωσης» που τους οδήγησαν στην κρίση (ενημερωδιασκέδαση, τηλεριάλιτι κ.λπ.) σε συνδυασμό με τη συζήτηση που προκλήθηκε από την κρατική ενίσχυση που έλαβαν οδηγεί σε ποσοστά πλήρους απαξίωσης (το 85% δεν εμπιστεύεται καθόλου τα ΜΜΕ, ενώ το 65% δηλώνει ότι έχει μειωθεί η εμπιστοσύνη του προς τα ΜΜΕ μετά το ξέσπασμα της κρίσης) (Εικ. 11). Παλαιότερα τα ποσοστά αυτά αντιμετωπιζόταν ως πρόβλημα «κλαδικό», καθώς δε λαμβάνονται υπόψη η διασύνδεση της ενημέρωσης με τις στάσεις/αντιλήψεις της κοινής γνώμης έναντι της επιστήμης, του πολιτικού συστήματος και του πολιτεύματος εν γένει. Το 41% δεν εμπιστεύεται τους επιστήμονες υγείας, το 50% τον ΕΟΔΥ, το 52% την κυβέρνηση κ.λπ., εν ολίγοις, τους κατ' εξοχήν αρμόδιους για την αντιμετώπιση της πανδημίας (Εικ. 12).

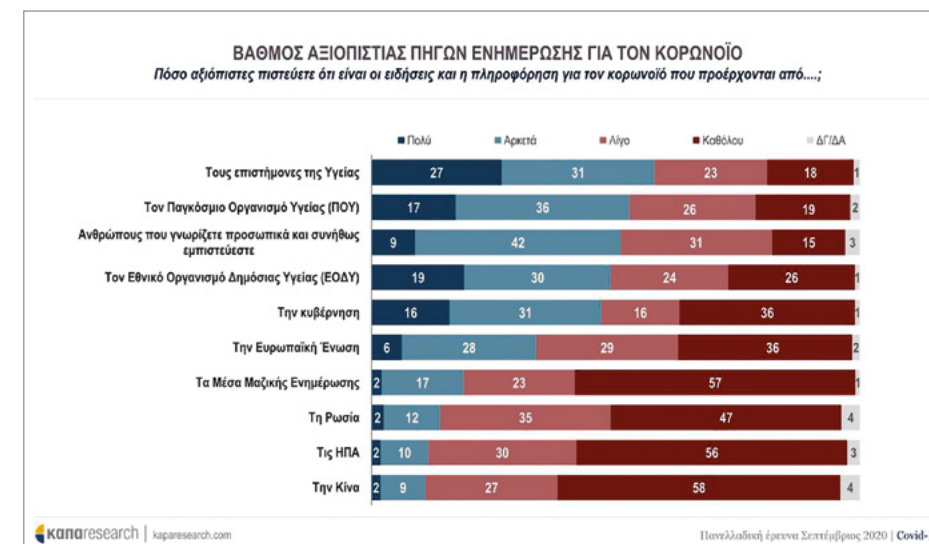

Εικ. 10.

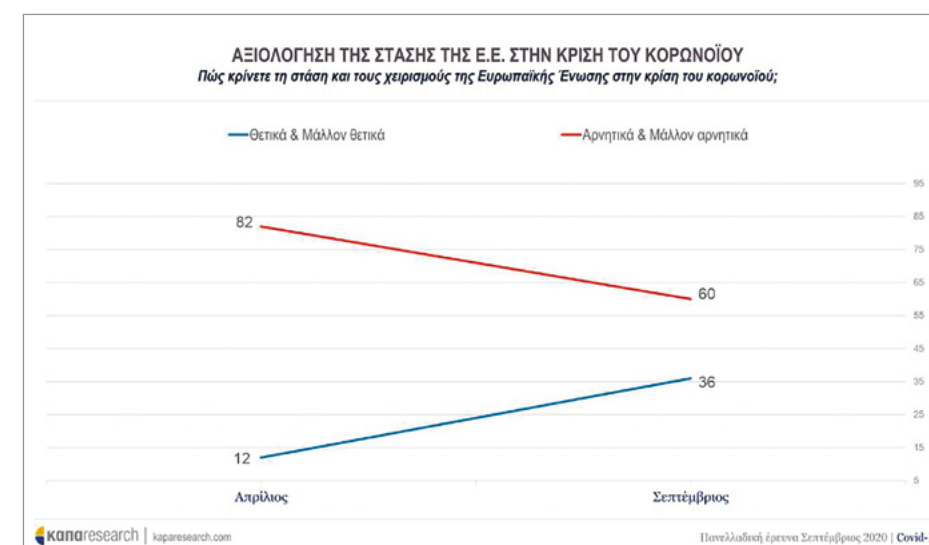

Εικ. 11.

Σχήμα 12

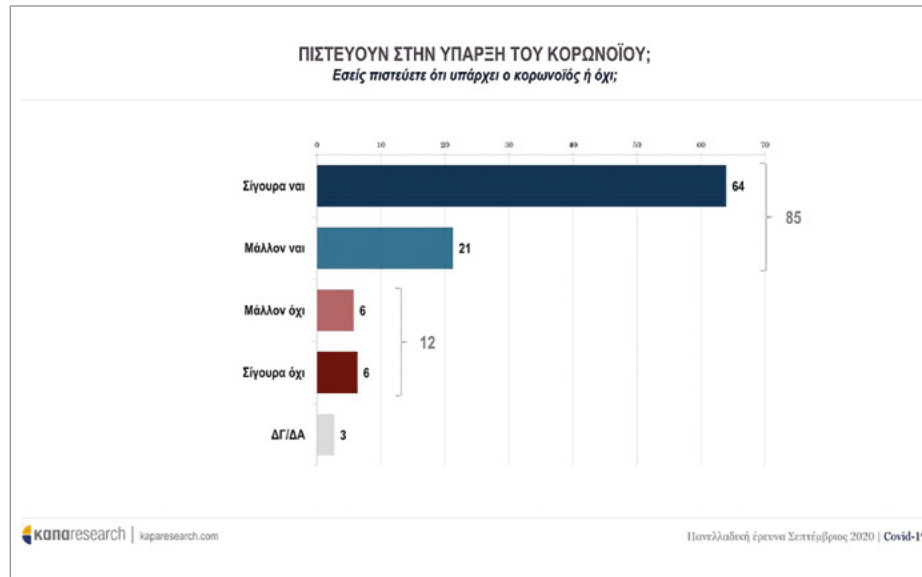

Εικ. 13.

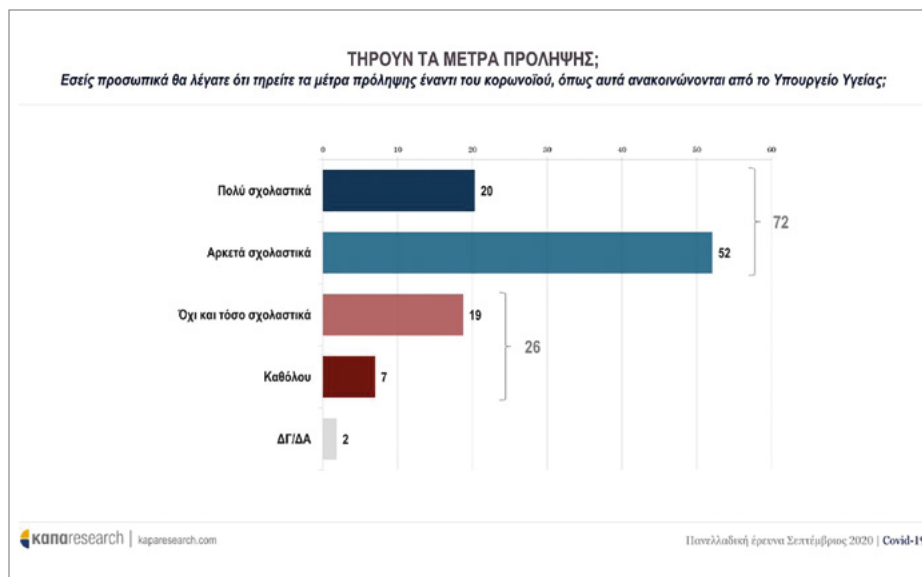

- Την απαξίωση της δημόσιας ενημέρωσης η οποία προκάλεσε όσους αμφισβητούν την ποιότητα της δυτικής δημοκρατίας και των υπερεθνικών οργανισμών. Χαρακτηριστικά, ενώ το 82% των ερωτηθέντων τον Απρίλιο του 2020 έκρινε θετικά τους χειρισμούς της ΕΕ και το 12% αρνητικά, τα ποσοστά αυτά τον Σεπτέμβριο του 2020 είναι 60% και 36% αντίστοιχα (Εικ. 13).
- Την πίεση που δέχεται τα τελευταία χρόνια το πολιτικό σύστημα, η φιλελεύθερη δημοκρατία (και όχι μόνο στην Ελλάδα), σε θεμελιώδη ζητήματα και προβλήματα. Αυτό το διάστημα η πανδημία ενισχύει την αβεβαιότητα και την εμπιστοσύνη των πολιτών, ως προς την ικανότητα της φιλελεύθερης δημοκρατίας να πείσει για τη συλλογική αντιμετώπιση των κρίσεων.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα οι αρνητές της μάσκας. Μοιράζονται κοινά ιδεολογικά χαρακτηριστικά και εκπροσωπούνται από συγκεκριμένους πολιτικούς χώρους για τους οποίους το ζήτημα δεν είναι μόνο η μάσκα. Έτσι, και ενώ το 72% των ερωτηθέντων στη δημοσκόπηση πιστεύουν στην ύπαρξη του κορωνοϊού, το 20% πιστεύει ότι προήλθε από κάποιο εργαστήριο και το 18% ότι η πανδημία είναι μια οργανωμένη προσπάθεια που εξυπηρετεί κάποια συμφέροντα (Εικ. 14).

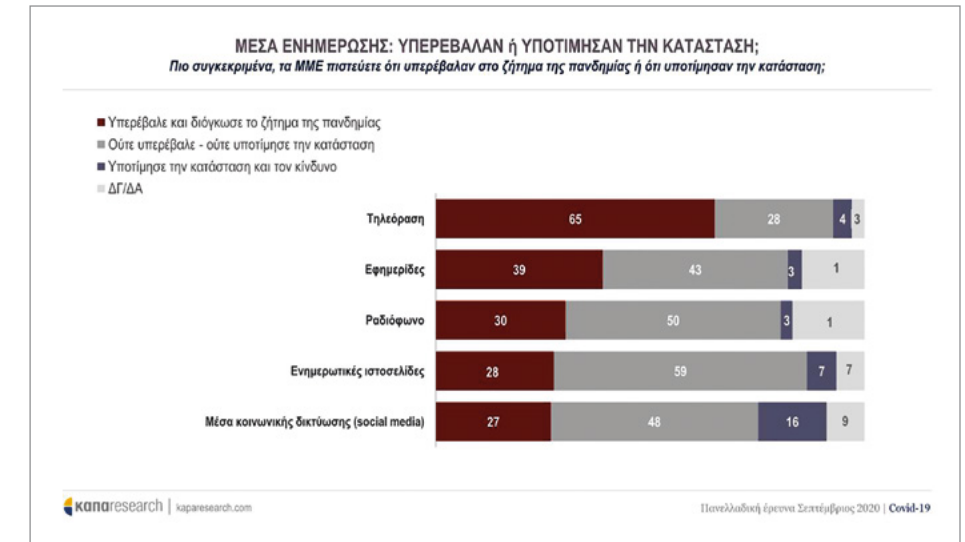

Εικ. 14.

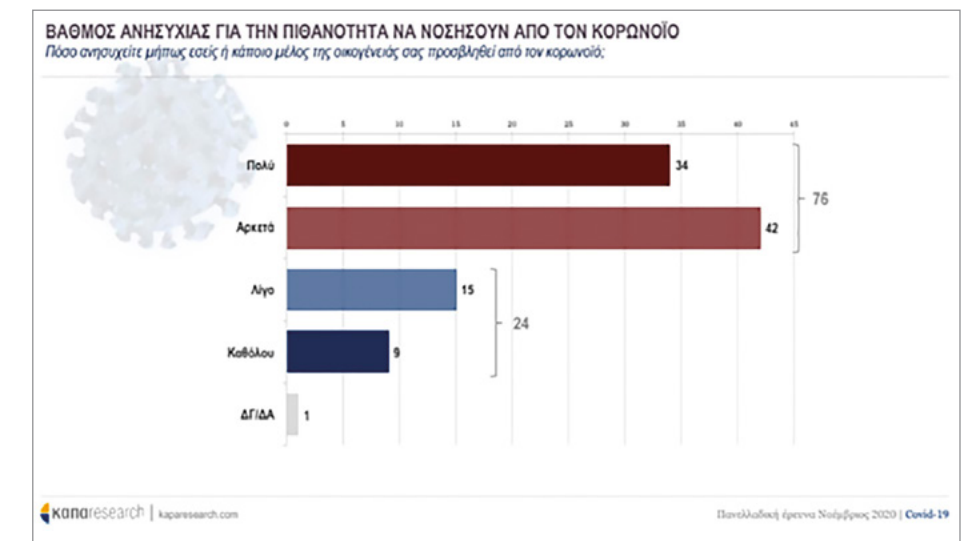

Εικ. 15

Εικ. 16.

Εικ. 17.

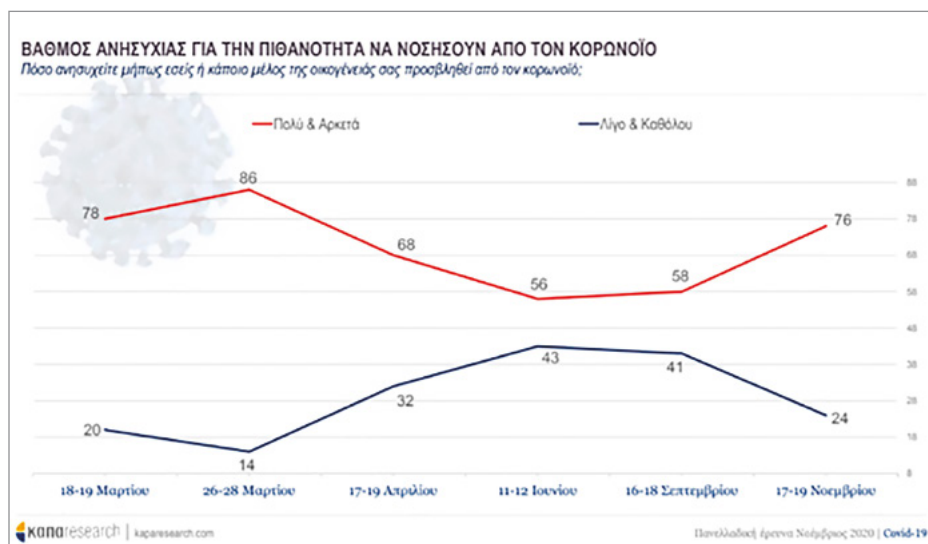

Ενδεικτικά είναι και τα ποσοστά όσων δεν παίρνουν μέτρα προστασίας (26%) (Εικ. 15), δε φορούν μάσκα (24%), δεν τηρούν τις κοινωνικές αποστάσεις (24%) και δεν πρόκειται να εμβολιαστούν (35%).

Το φαινόμενο/κίνημα των αρνητών πρέπει να προσεγγιστεί σφαιρικά και όχι μόνο μέσα από μια «οικονομική» και «πολιτισμική» οπτική. Οι πολίτες όχι μόνο είναι απογοητευμένοι από την αδυναμία των κυβερνήσεων να τους προστατέψει από τις ανισότητες (οικονομικές, εργασιακές, τεχνολογικές κ.λπ.), που δημιουργεί η παγκοσμιοποίηση, αλλά και από την απειλή της παγκοσμιοποίησης μέσω της μετανάστευσης σε παραδοσιακές αξίες και τρόπους ζωής, εξαιτίας των ανοικτών συνόρων και τη διάχυση παγκόσμιων κοινωνικών αρχών. Είναι, όμως λάθος να εντοπίζει κανείς την έλλειψη εμπιστοσύνης μόνο σε

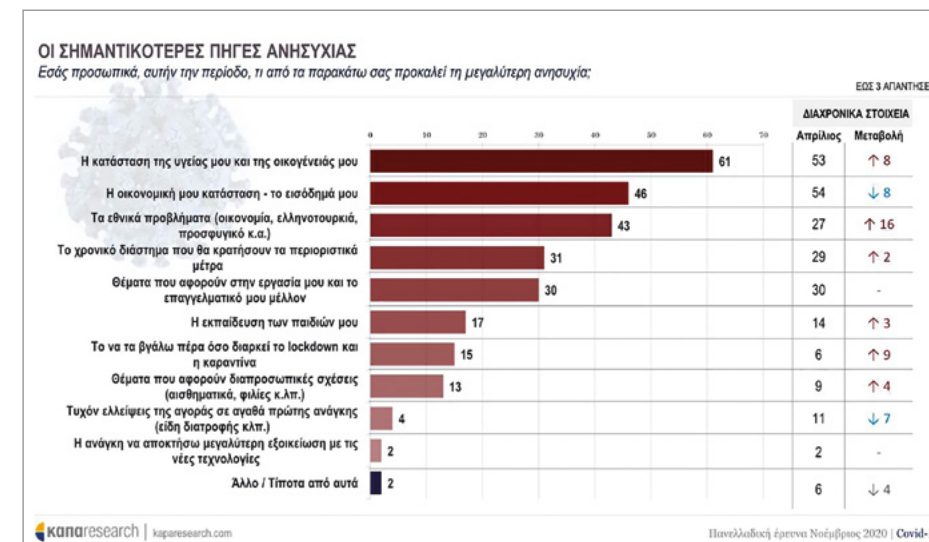
οικονομικές και πολιτισμικές ανασφάλειες της παγκοσμιοποίησης. Όπως αποδεικνύουν αρκετές μελέτες, στους αρνητές της μάσκας δεν συγκαταλέγονται μόνο όσοι διαθέτουν χαμηλά επίπεδα μόρφωσης και χαμηλές επαγγελματικές δεξιότητες αλλά και πολίτες που έχουν υψηλό επίπεδο μόρφωσης. Σύμφωνα με την έρευνα μας, τα ποσοστά εμπιστοσύνης προς τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας είναι λίγο 31%, καθόλου 19% και πολύ 27%, προς τον Εθνικό Οργανισμό Δημόσιας Υγείας καθόλου 26%, 24% λίγο, και προς την ΕΕ καθόλου 36%, λίγο 29%, αρκετά 28% και πολύ 6%.

Το πρόβλημα αυτό θα αντιμετωπιστεί με την επαναφορά του πολιτικού συστήματος, όπου η διαχείριση των προβλημάτων θα γίνεται χωρίς τους ειδικούς/τεχνοκράτες. Οι ειδικοί/τεχνοκράτες είναι απαραίτητοι στη διαχείριση των σημερινών προβλημάτων. Για να υπάρξει λύση στο ζήτημα της εμπιστοσύνης, όμως, θα πρέπει το πολιτικό σύστημα να ενισχύσει τον ρόλο, τη διαφάνεια και τη νομιμοποίηση των θεσμών. Συγκεκριμένα, να αναπτύξουν τις κατάλληλες διαδικασίες και να δημιουργήσουν τους χώρους που θα τους επιτρέψουν να «ακούσουν καλύτερα» τις κοινωνίες που ζουν σήμερα στην ανασφάλεια και τον φόβο. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας, μόνο το 34% των ερωτηθέντων ελπίζει/αισιοδοξεί και νιώθει μια σιγουριά/ασφάλεια. Το 34% νιώθει οργή και θυμό, το 31% είναι στρεσαρισμένο και ανήσυχο και το 13% αισθάνεται ντροπή. Ο ρόλος και η σημασία των ΜΜΕ την περίοδο αυτή απέναντι στα φαινόμενα αυτά είναι καθοριστικός. Οφείλουν να κατανοήσουν πόσο διαφορετικές θα ήταν/είναι οι στάσεις των πολιτών, αν απέφυγαν σχήματα ενημέρωσης του παρελθόντος που έχουν απορριφθεί (π.χ ενημερωδιασκέδαση). Το 65% δηλώνει ότι οι τηλεοπτικοί σταθμοί υπερέβαλαν και διόγκωσαν το ζήτημα της πανδημίας, ενώ πολύ πιο θετικά αποτιμάται η στάση των εφημερίδων και του ραδιοφώνου (39% και 30% αντίστοιχα). Ενδεικτικό του που οδηγεί η επιλογή αυτή των ΜΜΕ είναι ότι το 48% των ερωτηθέντων δηλώνει ότι τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης ούτε υπερέβαλαν ούτε υποτίμησαν την κατάσταση (Εικ. 16).

Εικ. 18.

Εικ. 19.

Συμπερασματικά, η αντιμετώπιση της κρίσης πρέπει να είναι ολιστική, καθώς δεν είναι μόνο υγειονομική. Η χαμηλή εμπιστοσύνη προς το πολιτικό σύστημα, την ενημέρωση και τους ειδικούς αποτελεί το ιδανικό περιβάλλον, για να ανθίσει και να διαδοθεί η παραπληροφόρηση και η συνωμοσιολογία με επιπτώσεις που απειλούν να αλλοιώσουν το μέλλον της δημοκρατίας μας. Είναι καιρός να προβληθεί η πρόοδος που έχει συντελεστεί και συντελείται καθημερινά σε όλο τον κόσμο, απέναντι σε όσους την αμφισβητούν, οι οποίοι διακηρύσσουν ότι ο δυτικός πολιτισμός είναι ετοιμοθάνατος, με αποτέλεσμα να διαδίδεται μια διαβρωτική μοιρολατρία και μια απροθυμία υπεράσπισης της φιλελεύθερης δημοκρατίας και της διεθνούς συνεργασίας. Η αναγνώριση της πραγματικότητας αυτής θα μπορούσε να παράγει σε δημοκρατικές χώρες βαθυστόχαστο διάλογο και αποτελεσματικές πολιτικές.

Έρευνα Νοεμβρίου 2020

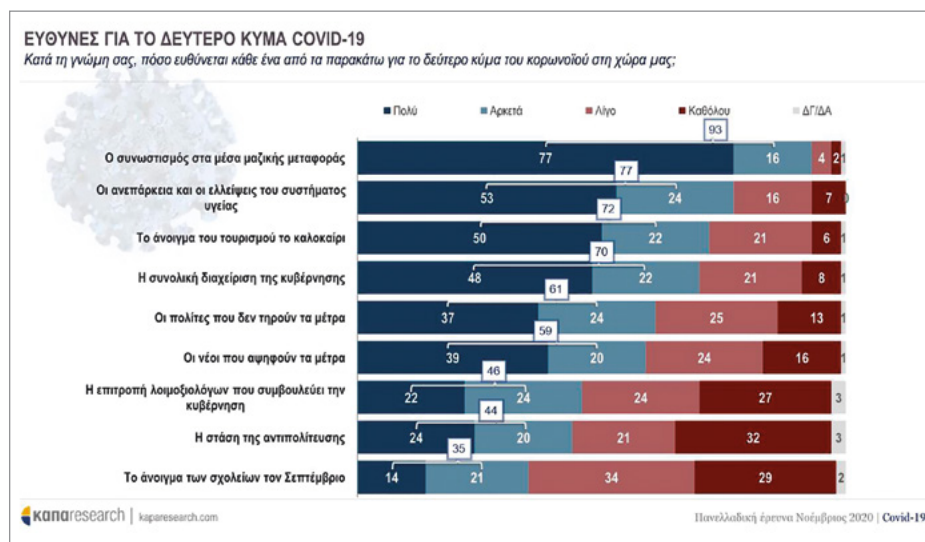
Ελληνική κοινή γνώμη και διαχείριση του δεύτερου κύματος της πανδημίας

Η πανελλαδική έρευνα πραγματοποιήθηκε σε συνεργασία με την Kara Research μεταξύ 17-19 Νοεμβρίου 2020 και το δείγμα ήταν 1.054 άτομα.

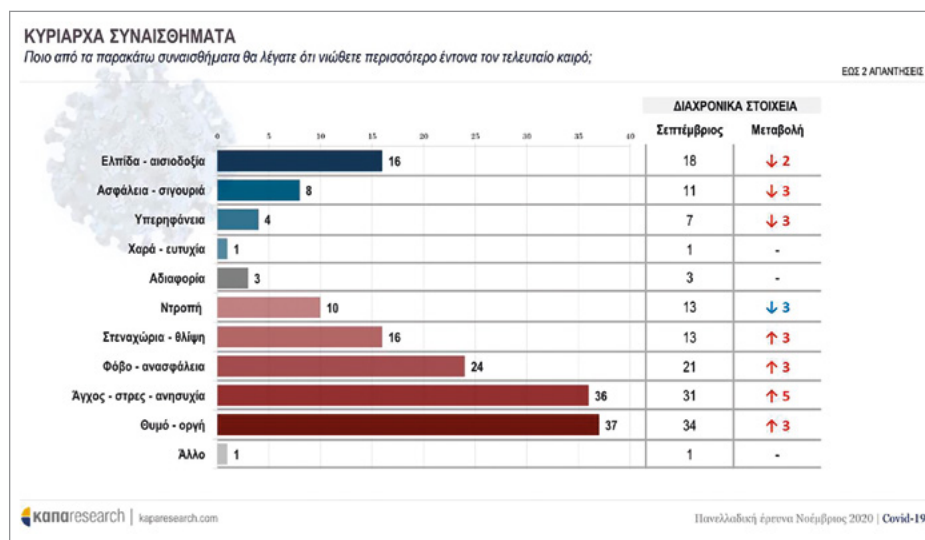
Η ελληνική κοινωνία αποδέχεται το δεύτερο lockdown – 7 στους 10 το θεωρούν επιβεβλημένη κίνηση – με την ίδια ανησυχία (76% — με άνοδο 18 μονάδων από τον Σεπτέμβριο) που βίωσε και εκείνο του Μαρτίου-Απριλίου. Η ανησυχία για τον κορωνοϊό και την κατάσταση της υγείας ξεπερνά τις αντίστοιχες για την οικονομία και τα εθνικά προβλήματα. Είναι χαρακτηριστικό ότι 76% εκφράζει ανησυχία ότι θα προσβληθεί από τον κορωνοϊό (Εικ. 17). Το ποσοστό αυτό προσεγγίζει το αντίστοιχο του Μαρτίου του 2020. Για να αντιληφθούμε την κατάσταση, θα πρέπει να λάβουμε υπόψη ότι το διάστημα 16-18 Σεπτεμβρίου το ποσοστό αυτό ήταν 58% (Εικ. 18). Ο έκδηλος βαθμός ανησυχίας και οι θετικές ειδήσεις από το μέτωπο του εμβολίου ενισχύουν την επιθυμία εμβολιασμού

με το 72% να δηλώνει ότι θα εμβολιαστεί και το 25% ότι δεν θα το κάνει. Το αντίστοιχο ποσοστό 16-18 Σεπτεμβρίου ήταν 63% και αντίστοιχα 35%.

Η ανησυχία για τον κορωνοϊό ξεπερνά τους φόβους για την οικονομία και αγγίζει τα επίπεδα του Μαρτίου-Απριλίου. Το δεύτερο κύμα της πανδημίας –σαφώς πιο «απτό» και θανατηφόρο από το πρώτο– ορίζει εκ νέου τον τρόπο με τον οποίο οι Έλληνες αντιλαμβάνονται την κρίση συνολικά: είναι, πλέον, μια κρίση πρωτίστως υγειονομική (52% από 13% τον Απρίλιο) και λιγότερο μια κρίση οικονομική (45% από 84%), ενώ, ταυτόχρονα, η υγειονομική της πλευρά (61% -με αύξηση 8 μονάδων) ξεπερνά κατά πολύ την οικονομική (46% -με πτώση 8 μονάδων) στην ιεράρχηση που κάνουν οι πολίτες στα θέματα που τους ανησυχούν (Εικ. 19). Έκδηλο της ανησυχίας των πολιτών είναι το ότι

Εικ. 20.

Εικ. 21.

οι πολίτες κατά 59% υποστηρίζουν την άποψη ότι είναι προτιμότερη μια «υγειονομική υπερβολή», για να προστατευθεί η υγεία όλων, ακόμη κι αν επιδεινωθεί η κατάσταση της ελληνικής οικονομίας και το βιοτικό μας επίπεδο.

Ο κορωνοϊός αποτελεί ένα σημαντικό πεδίο δοκιμής της εμπιστοσύνης προς το πολιτικό σύστημα και τους θεσμούς εν γένει. Έτσι, και παρά τα υψηλά ποσοστά αποδοχής που λαμβάνει το δεύτερο lockdown, οι ευθύνες για το ξέσπασμα του δεύτερου κύματος βαρύνουν περισσότερο τους χειρισμούς και την προετοιμασία των αρχών (55%) και λιγότερο την ανυπακοή των πολιτών (37%), με επίκεντρο του καταμερισμού της ευθύνης να αποτελούν κατά σειρά: ο συνωστισμός των Μέσων Μαζικής Μεταφοράς (93%), οι ελλείψεις του συστήματος υγείας (77%) και το άνοιγμα του τουρισμού το καλοκαίρι (72%) (Εικ. 20).

Επιπρόσθετα, όπως προκύπτει από την έρευνα της Kara Research, υπάρχει και έκδηλη ανησυχία των πολιτών με συναισθήματα φόβου, ανασφάλειας και άγχους να αυξάνονται σε σχέση με την αντίστοιχη έρευνα του Σεπτεμβρίου 2020: το 37% των πολιτών δηλώνει θυμό και οργή, ενώ το 36% ότι κυριαρχούν συναισθήματα άγχους, στρες και ανησυχίας (Εικ. 21).

Συμπεράσματα

Κομβικός είναι ο ρόλος των δημοσιογράφων για τα άτομα που επιλέγουν ως πηγές εξειδικευμένης πληροφόρησης. Η μεγάλη αποδοχή του μοντέλου της επίσημης κρατικής ενημέρωσης που έχει υιοθετηθεί αποδεικνύει ότι ο κόσμος θέλει συγκεκριμένη πληροφόρηση, προκειμένου να μη χαθεί μέσα στον ωκεανό της πληροφόρησης, της αβεβαιότητας και του φόβου.

Τα στοιχεία της έρευνας επιβεβαιώνουν αυτό που διαπιστώνεται παγκοσμίως, δηλαδή μια στροφή προς τα επαγγελματικά ΜΜΕ και μείωση της χρήσης των μέσων κοινωνικής δικτύωσης. Ταυτόχρονα, προκύπτει ότι η κοινή γνώμη σε τέτοιες συνθήκες αναζητά σοβαρή, υπεύθυνη και αξιόπιστη ενημέρωση καθώς ένα μεγάλο ποσοστό έχει δει, λάβει ή ακούσει ψευδείς ειδήσεις, ενώ, όπως προκύπτει από την έρευνα μας, αλλά και διαπιστώνεται από άλλες στο εξωτερικό, είναι η έμφαση/ζήτηση για επιστημονικές πηγές.

Οι πολίτες στρέφονται στα παραδοσιακά ΜΜΕ, για να ενημερωθούν σχετικά με τις εξελίξεις που αφορούν την πανδημία του SARS-CoV-2. Αναζητούν εξειδικευμένη ενημέρωση, αν και διατηρούν επιφυλάξεις για την αξιοπιστία αυτής. Χαρακτηριστικότερο, ίσως, παράδειγμα για την αποφασιστική καμπή, στην οποία βρίσκονται τα ΜΜΕ αποτελεί η τηλεόραση: Πολλοί περισσότεροι πολίτες την επιλέγουν ως μέσο ενημέρωσης για τον κορωνοϊό, η ποιότητα της κάλυψης των γεγονότων που σχετίζονται με την επιδημία κρίνεται καλή έως πολύ καλή από την πλειοψηφία, παρ' όλη αυτή η συντριπτική πλειοψηφία εκτιμά πως τα τηλεοπτικά μέσα δραματοποιούν την κατάσταση.